

МУЛЬТИМЕДИЯНЫҢ ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ ТИІМДІЛІГІ

Байболат Л.Б.,

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті Филология факультеті,
Практикалық қазақ тілі кафедрасы, Нұр-Сұлтан қаласы

Lbaybolat@mail.ru

Түйіндеме

XXI ғасыр – жаңа технология мен ақпараттандыру ғасыры. Қазіргі заманғы, ғылыми-техникалық үдерістің қарқыны күннен-күнге өсуде. Сонымен қатар, білім беру жүйесінің алдына да жаңа міндеттер жүктелуде. Білім беру саласында жаңа ақпараттық технологияны практикада меңгермейінше сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Жаңа ақпараттық технологияны меңгеру интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және тағы басқа адами тұлға келбетін қалыптастыруына ықпал жасайды.

Қазақ тілін оқыту әлемдік ақпараттық білім кеңістігінің деңгейіне көтерудің тиімді жолы – білім беру саласын толықтай ақпараттандыру. Мемлекеттік тілді оқытуда – ақпараттық-коммуникациялық технологияларды тиімді қолдану болып табылады.

Ақпараттық технологиялардың бірі – интерактивті тақта, мультимедиялық және онлайн сабақтары болып табылады.

Бұл мақалада қазақ тілін мультимедия арқылы өту туралы қарастырылады

Кілт сөздер: сандық білім беру ресурсы, қазақ тілі, мультимедиа.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ МУЛЬТИМЕДИА В ОБУЧЕНИИ КАЗАХСКОМУ ЯЗЫКУ

Байболат Л.Б.,

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, филологический факультет, кафедра практического казахского языка, г. Нур-Султан

Lbaybolat@mail.ru

Резюме

XXI век – век новых технологий и информации. Темпы современных научных и технологических процессов растут день ото дня. Кроме того, перед системой образования стоят новые задачи. Невозможно быть грамотным, разносторонним специалистом в сфере образования, не овладев новыми информационными технологиями на практике. Освоение новых информационных технологий способствует формированию интеллектуальной, профессиональной, нравственной, духовной, гражданской и иной личности человека.

Эффективный способ поднять преподавание казахского языка на уровень глобального информационного образовательного пространства – это полноценное информирование сектора образования. Эффективное использование информационных и коммуникационных технологий в обучении государственному языку.

Одна из информационных технологий - интерактивная доска, мультимедиа и онлайн-уроки.

В этой статье рассматривается переход казахского языка через мультимедиа.

Ключевые слова: цифровой образовательный ресурс, казахский язык, мультимедиа.

EFFICIENCY OF MULTIMEDIA IN TEACHING THE KAZAKH LANGUAGE

Baybolat L.B.,

L.N. Gumilev atyndagy Eurasia Ulttyk University Philology faculties, Practical
faculties Kazakh tili departments, Nur-Sultan kalasy

Lbaybolat@mail.ru

Summary

XXI century is the century of new technologies and information. The pace of modern scientific and technological processes is growing day by day. In addition, the education system faces new challenges. It is impossible to be a competent, versatile specialist in the field of education without mastering new information technologies in practice. The development of new information technologies contributes to the formation of an intellectual, professional, moral, spiritual, civil and other personality of a person.

An effective way to raise the teaching of the Kazakh language to the level of the global information educational space is to fully inform the education sector. Effective use of information and communication technologies in teaching the state language.

One of the information technologies is an interactive whiteboard, multimedia and online lessons.

This article discusses the transition of the Kazakh language through multimedia.

Key words: digital educational resource, Kazakh language, multimedia.

Кіріспе

Ақпараттық технологияны оқыту үдерісінде мультимедиялық бағдарламалық өнімдер, интерактивті көрнекіліктерді енгізуден көрінеді. Сандық білім беру ресурсында білім алушылар компьютермен «тікелей диалогқа» түсу арқылы өтілетін сабақтан қажетті ақпаратты ала алады. Сандық білім беру ресурсы оқу үдерісін оңтайландыруға бағыттала отырып жоғары оқу орындарында білім алушылар «Қазақ тілі» пәнінің барлық тақырыптарын терең меңгеруге ақпараттық технологиялар арқылы толық мүмкіндік береді. Білім алушылар оқуға деген қызығушылығын арттырады. Интерактивті үлгілерді қолдану арқылы білім беру ресурсын қалаған уақытында пайдалана алады.

Мультимедиялық сабақтың тиімділігі – тіл үйренушіге де, білім алушыға да тигізер пайдасы зор. Себебі білім алушы болсын, тіл үйренуші болсын мультимедиялық сабақтың тиімділігін сезінеді.

Негізгі бөлім

Негізгі бөлімде орыс аудиториясында оқитын білім алушылардың қазақ тілі бойынша В1 және В2 деңгейіне арналған мәтіндер мен соған қатысты жаттығуларды меңгеруін қалайтын тапсырмалар беріледі. Таңдалынған тақырыптар қазақ тілі бойынша білім беру типтік бағдарлама бойынша таңдалған тақырыптарына сай жасалған.

Білім беру ресурстарының құрылым жеке бөліктері бар бес бөлімнен тұрады. Әр бөлім құрамдас бөліктері комбинациясының негізінде құралатын кем дегенде 2-3 компоненттен тұрып, сандық білім беру ресурстарының жеке құрылымдық, мазмұндық құрылымын құрайды.

Осы бөлімдердің негізінде оқыту мақсатына сай әрбір тақырыпқа арналған интерактивті мультимедиялық оқу материалдары жинақталып жасалған. Білім алушы өзі қалаған тақырыпқа байланысты материалды игеру үшін сол тақырыпты ашып, бірінші бөлім анимациялық бөлімінен тыңдалымды немесе интерактивті бөлімінен оқылым тапсырмаларын, содан кейінгі тестік бөлімге өтіп, бақылау

сұрақтарына өте алады. Осы тұрғыда білім алушы (орыс аудиторияларында) қазақ тілі бойынша қатысымдық құзреттіліктің түрлері, яғни: тыңдалым, оқылым, жазылым және тестік тапсырмаларын орындау арқылы өзін-өзі бақылауға да, бағалауға да қол жеткізеді. Қазақ тілі пәні бойынша сабақтың тақырыбы: **«Студенттің бос уақыты».**

1 бөлім - Анимациялық бөлім. Анимация берілуі: *(Экранда таңертеңгі сағаттың тілі 7-ні көрсетілген. Берілген мәтінде сағат тілінің көрсеткіші арқылы Әсел мен Асанның күн тәртібі, барлық іс-әрекеттері көрсетілген).*

(Бейнелер тақырыпқа сай жасалынған. Мәтінді диктор оқиды, мәтін экранда көрінбейді.) Негізгі тақырып бойынша сценарийдің сызба нұсқалары жасалынып, сюжеті көркемделініп, түсінікті етіп беру арқылы орындалады. Төмендегі сызбада көрсетілген:.

Мәтін	Анимация
Әселдің күн тәртібі. Мен кешке ұйқыға жатар алдында күні бойы не істедім, не бітірдім, бәрін еске түсіремін. Бітіріп үлгере алмаған жұмыстарымды ертең калайда бітіруге тырысамын. Кейде ойша, кейде дәптеріме арнайы жазып алып, келер күні не істеуім керек екендігін пысықтап қоямын. Әдетте менің бір күндік жоспарым былай болады: Таңертең: 7.-00. Тұру. Жуыну.7.15. Дене шынықтыру, 7.30. Таңғы ас ішу,7.45. Университетке бару, 8.00-14. Сабақ, 14.30. Тамақтану, 14.30-17. Демалу, 17-19. Үй жұмысына көмектесу, 19-19.30. Кешкі ас ішу, 19.30.-22. Үй тапсырмаларын орындау,22-22.30. Жуыну, ұйықтау. Бұл күн тәртібім демалыс күндері өзгереді. Университетте, үйде болып тұратын кейбір жұмыстарға да қатысты жоспарым өзгеруі мүмкін. Дегенмен, негізінен нақты белгіленген күн тәртібімнен ауытқымауға тырысамын. Нақты жоспар менің әр күнімнің дұрыс, тиянақты болуына өз әсерін тигізеді.	Асан мен Әсел бір топта оқиды. Асан бір де ағылшын курсына, спорт залда, кітапханада, ғаламторда, достарының арасында, университеттің мерекелік шараларында қатысып жүргені. Әселдің сабақта, кітапханада, үйге көмектесіп жүр, дүкенде, бимен айналысып жүр. Университеттің мерекелік концерттерінде билеп жүргенін, достарының арасында жүр.

1. Білім алушы мәтіннің соңында берілген сұрақтарға жауап беру тапсырмаларын орындайды. Экранның төменгі бөлігінде көрсетілген сұрақ белгісін басатын болса, экрандағы сұрақтарға жауапа беру керек. Білігер сұрақтар тізбесін оқу арқылы дұрыс жауап беруге мүмкіндікмол. Бұл орайда білімгер бос орындарды экранда жазу әрекеті арқылы жасай алады немесе дұрыс жауабын бос орындарға әкеліп қоя алады. Мысалы: **Мәтін бойынша сұрақтарға жауап беріңіз:** 1. Әсел ұйқыға жатар алдында нені еске түсіреді?
2. Бітіріп үлгере алмаған жұмыстарын не істейді?
3. Әсел дәптеріме не жазып қояды?
4. Әселдің күн тәртібі сағат нешеге дейін созылады?
1. осындай сұрақтарға жауап беріледі.

Берілген сұрақтардың міндетті түрде жауаптары да дайын. Білімгер барлық сұрақтарға дұрыс жауап беруге мүмкіншілігі бар. Себібі: *Қате болса, қызыл. Дұрыс болса, жасыл түс немесе «дұрыс», «қателестің» деген сөздер шығады.*

Жауаптары:

1. Әсел ұйқыға жатар алдында күні бойы не істедім, не бітіргенін еске түсіреді.
2. Бітіріп үлгере алмаған жұмыстарын ертесінде қалайда бітіруге тырысады.
3. осындай жауаптар қатары болады.

2 бөлім - Экранда шартты түрде *«Тірек сөздерді есте сақтаңыз»* немесе «Сөздер мен сөз тіркестерін есте сақтаңыз жазуы көрінеді. Мысалы: *Бос уақыт, жүйелі, дағды, өкпе арту, бағалай білу, мүмкіндік, жастар, сауалнама,.....* т.б. Берілген сөздер мен сөз тіркестері тізбектеліп сандық ішіне жасырынып сандықтың қақпағы жабылады.

3 бөлім – Интерактивті бөлім. «Оқылым» бөлімі. Білім алушы бұл бөлімде сабақтың «Интерактивті» бөліміне өтеді. Бөлімде білімгер экранда берілген мәтінді оқу арқылы мәтін мазмұнымен толық танысады. Мәтін соңында анимациялық бөлімдегідей мәтін бойынша сұрақтарға жауап бере алады. Мысалы: **Оқылым:**

Уақыт демекші, біз осы уақытты қалай пайдаланып жүрміз? Бос уақытымызда қандай іспен шұғылданамыз. Сол секілді қаншалықты тырысқанымызбен уақытты жүйелі пайдалануға дағдыланбай жататынымыз белгілі.

Н.Ә. Назарбаев: «Адам уақытқа өкпе артпауы керек. Рас, уақыт қиын. Бірақ уақытты таңдамайды, онда өмір сүреді», – деген. Әр уақытта адам өзіне сыйлаған тағдырдың сыйын сабырлықпен күте білуі және бағалай білуі керек.
..... т.с.с.

Сұрақтарға жауап беріңіз:

1. Қаншалықты тырысқанымызбен нені жүйелі пайдалана аламай жатамыз?
2. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев уақыт туралы не айтты?
3. т.б.

Жауабы:

1. Қаншалықты тырысқанымызбен уақытты жүйелі пайдалана алмай жатамыз.
2. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев: «Адам уақытқа өкпе артпауы керек. Рас, уақыт қиын. Бірақ уақытты таңдамайды, онда өмір сүреді», – деп айтты.
3. т.с.с.

4 бөлім – Жазылым бөлімі.

Жазылым. 1-тапсырма. Берілген сөздердің жалғасын табыңыз.

1. Уақыт демекші,
2. Бірақ уақытты таңдамайды,
3. Уақыт –
4. К.Валерия: ғаламторда,

Жауабы: (1-тапсырманың жауабы).

1. біз осы уақытты қалай пайдаланып жүрміз?
2. онда өмір сүреді», – деген.
3. т.с.с.

Білімгердің «Жазылым» бөлімінде экранан тапсырмаларды толық дұрыс орындауға мүмкіндігі бар. Себебі берілген сөйлемдердің дұрыс нұсқалары әртүрлі компоненттер арқылы берілген. Сол дұрыс жауаптарды оқи отырып жауабын жазу әрекеті немесе экран арқылы апарып қою арқылы жасауға болады. Тапсырма соңында дұрыс жауаптары экранға шығады. Білім алушы өзінің тапсырманы

дұрыс орындағнын бақылай алады. Осы «Жазылым» бөлімінде білімгер бірнеше грамматикалық тапсырмаларды орындай алады. Мысалы:

Жазылым. 2-тапсырма. Кестедегі сөздерді мағынасына қарай қатар орналастырыңыз. (экранда жауаптар араластырылып берілген)

Адамзат	Бұрын
Күні	Бұйым
Алтын	Жетпес
Баға	Бос қткізді
Жұмыс	Үнемдеу
.....	
.....	
.....	Т.с.с.

Жауабы:

1. Адамзат парызы.
2. Күні бұрын
3. Алтын бұйым
4.т.с.с.

Жазылым. 3-тапсырма. Сөйлемнің қажетті сөзін қойыңыз:

1. Қоршаған ортаны тану мен өмірден өз орнын табу әр адам үшін орыны ерекше.
2. оның қадіріне жете мән бермейміз.
3.т.с.с.

Жауабы:

1. бос уақыттың
2. Көпшілігіміз
3. т.с.с.

4 бөлім – Тест бөлімі. Тестік бөлімде қарастырылған сабақ тақырыптарына орай тест сұрақтары дайындалған. Эранда : ☒ белгі көрсетіледі. Тест соңында дұрыс жауаптарды талдауға болады.

Мысалы:

Тест

Тест тапсырмаларын орындаңыз.

1. Мәтіндегі ақпаратты анықтаңыз.

- a) Күн тәртібі
- b) Сабақ тәртібі
- c) Ойын тәртібі
- d) Жаттығу тәртібі

Жауабы: a

2. Кешке нені еске түсіру керек.

- a) Түнде ұйықтағанды.
- b) Күні бойы қыдырғанды.
- c) Кешке ән салғанды.
- d) Кешке күні бойы не істеген, не бітіргенін, бәрін.

Жауабы: d

.....

5. Демалыс күндері күн тәртібіңіз туралы ақпаратты көрсетіңіз?

- a) Демалыс күндері күн тәртібім жақсарады.
- b) Демалыстағы күндерім ойынмен өтеді.
- c) Демалыста күн тәртібімде ештеңе жоқ.
- d) Демалыс күндері күн тәртібім өзгереді.

Жауабы: d

Тесттік тапсырмалар орындалып болған соң, экранға дұрыс және дұрыс емес жауаптары пайыздық көрсеткіш нәтижелері арқылы көрсетіледі.

Қорытындылай келгенде осы орайда сандық білім беру ресурсы бойынша оқыту үдерісінде мультимедиялық интерактивті бағдарламасы практикалық қазақ тілі курсының қиын мәселелеріне тоқталып, көңіл бөлуді талап етеді. Сонымен бірге білімгерлердің грамматикалық тапсырмалардың жеңіл түрлері мен күрделілігін ажырата білуіне олардың материалды таңдауына көмек беруіне жағдай туғызады. Орындалған тапсырмалардың дұрыстығына немесе бұрыстығына көз жеткізулеріне мүмкіндіктер жасалған.

Сандық білім беру ресурсының кез келген дәстүрлі оқу құралдарымен бірге пайдаланылуға мүмкіндігі бар. Білім алушыларға оқу курсының мазмұнын білімді игеру және есте сақтауды үйренуді, біліу дағдылары тренингін терең білуге жаңа мүмкіндіктер береді. Бұл материалдардың мультимедиялығы мен көрнектілігі, кірстың әртүрлі компоненттерінің өзара байланысы, қазіргі заманғы компьютерлік технологиялар мүмкіндіктерімен толықтыра отырып, интерактивті курстық оқытуды терең меңгеруге жағдай жасалған.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Аванесов В.С. Форма тестовых заданий. – М., 2006. – 151 с.
2. Андрюшина Н.П. Проблемы изучения, преподавания оценки в свете общеевропейских компетенций владения иностранным языком. – М.: МАКС Пресс, 2005
3. Қ.С.Құлманов, Б.С.Абдуова, Г.Т.Өтелбай, Қ.А.Ахметова, Л.Б. Байболат. Цифровые образовательные ресурсы «Қазақтілі – І» и «Қазақтілі – ІІ» для специальностей ВПО с русским языком обучения» (ЭЕМ-ға арналған бағдарлама). Авторлық құқық. 01.04.2014 ж. №438 және 19.03.2014 ж. №378 куәліктері.
4. Программа по русскому языку для студентов-иностранцев, обучающихся на подготовительных факультетах. – М.: Русский язык, 1984.